

LLYFRGELL GENEDLAETHOL CYMRU
THE NATIONAL LIBRARY OF WALES

RHEOLIADAU

Mabwysiadwyd gan Fwrdd yr Ymddiriedolion yn Chwefror 2017

(diwygiwyd Chwefror 2018 ac Awst 2020)

Rheoliadau diwygiedig a fabwysiadwyd gan Ymddiriedolion Llyfrgell Genedlaethol Cymru ar **24 Chwefror 2017** yn unol â'r Siarter Atodol a Statudau 2006.

1. Penodi Swyddogion ac Ymddiriedolion

- 1.1 Pan benodir Ymddiriedolion (yn cynnwys y Llywydd a'r Is-lywydd) gan Weinidogion Cymru mewn ymgynghoriad â'r Ymddiriedolion yn unol â Statud 3(1) bydd yr Ymddiriedolion drwy benderfyniad yn pennu eu gweithdrefn ar gyfer ymateb i ymgynghoriad o'r fath a gallant ddirprwyo'r cyfryw gyfrifoldeb i Swyddogion y Bwrdd (Llywydd/ Is Lywydd/Trysorydd) neu bwyllgor Ymddiriedolion naill ai'n gyffredinol neu mewn perthynas â phenodiad neu benodiadau penodol.
- 1.2 Pan benodir Ymddiriedolion (yn cynnwys y Trysorydd) gan yr Ymddiriedolion mewn ymgynghoriad â Gweinidogion Cymru yn unol â Statud 3(2) bydd yr Ymddiriedolion drwy benderfyniad yn pennu'r weithdrefn ar gyfer gwneud y penodiad a gallant:
 - (a) gytuno i gymryd rhan mewn proses ar y cyd â Gweinidogion Cymru os yw Gweinidogion Cymru'n gwneud penodiadau'r un pryd ac yn unol â'r gweithdrefnau sy'n berthnasol i wneud penodiadau cyhoeddus, yn yr achos hwnnw gall yr Ymddiriedolion benodi un o Swyddogion y Bwrdd neu Ymddiriedolydd i gynrychioli'r Llyfrgell yn ystod y broses honno ac ymgynghori â Gweinidogion Cymru i gael sêl bendith ganddynt ar gyfer yr ymgeision y mae'r Ymddiriedolion wedi argymhell eu penodi cyn adrodd yn ôl i'r Ymddiriedolion; neu
 - (b) penodi pwyllgor o'r Bwrdd i weithredu fel Panel Enwebiadau i gynnal proses ddethol a gwneud argymhellion ar gyfer penodi i'r Ymddiriedolion ar ôl ymgynghori â Gweinidogion Cymru.

2. Cyfarfodydd Ymddiriedolion – Trefniadau ar gyfer Galw Cyfarfod

- 2.1 Cyn bob blwyddyn galendr bydd yr Ymddiriedolion yn mynd ati ymlaen llaw i gymeradwyo amserlen a lleoliadau ar gyfer ei gyfarfodydd arferol y flwyddyn honno.
- 2.2 Gellir cynnal cyfarfodydd yr Ymddiriedolion gyda phob un neu rai o'r Ymddiriedolion wedi'u cysylltu drwy lwyfannau cyfathrebu electronig.
- 2.3 Bydd pob Ymddiriedolydd yn rhoi a chadw cyfeiriad electronig a phost cyfredol y dylid anfon papurau a gohebiaeth yn ymwneud â busnes y Llyfrgell iddo.
- 2.4 Fel arfer bydd y rhaglen, yr agenda a'r papurau ar gyfer cyfarfod Ymddiriedolion yn cael eu hanfon yn electronig saith diwrnod cyn dyddiad pob cyfarfod i'r cyfeiriad sydd wedi ei nodi'n unol â rheoliad 2.3.
- 2.5 Gall y Llywydd ar unrhyw adeg alw cyfarfod arbennig o'r Ymddiriedolion.
- 2.6 Gall pump neu fwy o'r Ymddiriedolion hefyd wneud cais i gynnal cyfarfod arbennig naill ai'n dilyn trafodaeth mewn cyfarfod arferol o'r Ymddiriedolion neu drwy hysbysu'r Llywydd yn ysgrifenedig; ar hynny rhaid i'r Llywydd bennu dyddiad a lleoliad y cyfarfod hwnnw a dylid ei gynnal o fewn un diwrnod ar hugain i wneud y cais, neu dderbyn y cais, beth bynnag fo'r achos.

- 2.7 Fel arfer bydd y Prif Weithredydd a Llyfrgellydd yn bresennol yn holl gyfarfodydd yr Ymddiriedolion ac eithrio'r rhannau lle mae Cadeirydd y cyfarfod yn penderfynu y byddai'n briodol iddo/iddi dynnu'n ôl oherwydd diddordeb personol yn y busnes sy'n cael ei ystyried.
- 2.8 Gall y Llywydd wahodd unigolion eraill i fod yn bresennol yng nghyfarfodydd yr Ymddiriedolion a chaniatáu iddynt gymryd rhan mewn trafodion busnes heblaw am bleidleisio.

3. Cyfarfodydd yr Ymddiriedolion – Y Llywydd

- 3.1 Bydd y Llywydd yn llywyddu cyfarfodydd yr Ymddiriedolion. Os yw'n absennol, bydd yr Islywydd yn llywyddu, ond os yw ef neu hi hefyd yn absennol, bydd yr Ymddiriedolion yn ethol un o'u plith i lywyddu'r cyfarfod hwnnw.
- 3.2 Gall unrhyw bŵer neu ddyletswydd a roddwyd i'r Llywydd mewn perthynas â chynnal cyfarfod cael ei arfer yn ei absenoldeb ef neu hi gan y sawl sy'n llywyddu yn y cyfarfod.
- 3.3 Pan wneir cynnig i ohirio'r drafodaeth neu'r cyfarfod, os ym marn y Llywydd, nad yw'r mater sydd yn cael ei drafod ar y pryd wedi ei drafod yn ddigonol ac na ellir yn rhesymol ei drafod bryd hynny, bydd y Llywydd yn cynnig gohirio'r penderfyniad a rhoi'r cynnig i bleidlais heb roi'r hawl i gynigydd y cynnig gwreiddiol ymateb ar yr achlysur yna.

4. Cyfarfodydd yr Ymddiriedolion – Sesiynau Agored

- 4.1 Bydd Cyfarfodydd Ymddiriedolion y Bwrdd yn agored i'r cyhoedd ac eithrio pan fo busnes cyfrinachol i'w drafod.
- 4.2 Yn amodol ar unrhyw benderfyniad gan yr Ymddiriedolion i'r gwrthwyneb, bydd y Llywydd yn penderfynu os dylid trafod eitem fusnes yn breifat.
- 4.3 Rhoddir amserlen cyfarfodydd yr Ymddiriedolion ar wefan y Llyfrgell ynghyd â manylion cyswllt ar gyfer unrhyw ymholiadau ynglŷn â phresenoldeb yn y cyfarfod.
- 4.4 Rhoddir agenda cyfarfodydd yr Ymddiriedolion ar wefan y Llyfrgell wythnos ymlaen llaw cyn y cyfarfod a bydd copïau papur ar gael ar gais i aelodau o'r cyhoedd a'r wasg.
- 4.5 Bydd copïau o bapurau cyfarfodydd yr Ymddiriedolion yn ymwneud ag eitemau i'w hystyried yn gyhoeddus ar gael pedair awr ar hugain ymlaen llaw cyn y cyfarfod, neu yn y cyfarfod, i'r cyhoedd a'r wasg sydd wedi cadarnhau y byddant yn bresennol. Bydd crynodeb o bapurau yn ymwneud ag eitemau i'w hystyried yn gyhoeddus hefyd yn cael eu cyhoeddi ar wefan y Llyfrgell o leiaf saith diwrnod calendr cyn dyddiad y cyfarfod.
- 4.6 Os bydd aelod o'r cyhoedd yn tarfu ar drafodion, bydd y Llywydd yn eu rhybuddio ynglŷn â'r ymddygiad hwnnw. Os bydd yn dal i darfu ar y cyfarfod bydd y Llywydd yn gwneud cais i'r unigolyn adael y cyfarfod.
- 4.7 Os bydd tarfu parhaus sydd, ym marn y Llywydd, yn golygu nad yw'n bosibl parhau i gynnal cyfarfod yr Ymddiriedolion yn gyhoeddus, gall y Llywydd ar sail ei d(d)isgresiwn ef neu hi ohirio'r cyfarfod am gyfnod o amser yr ystyrir sy'n gyfleus, ac yna gall ailgynnull y Bwrdd yn gyhoeddus neu mewn sesiwn preifat.

4.8 Os daw'n amlwg, wrth drafod eitem fusnes penodol, y byddai'n fwy priodol parhau i wneud hynny'n breifat, gall y Llywydd benderfynu gwneud hynny, yn amodol ar unrhyw benderfyniad gan yr Ymddiriedolion i'r gwrthwyneb.

4.9 Dim ond drwy gynnig gan y Llywydd a gyda sêl bendith mwyafrif yr Ymddiriedolion sy'n bresennol y gellir ffilmio neu gofnodi'n electronig drafodion cyfarfodydd yr Ymddiriedolion.

5. Cyfarfodydd yr Ymddiriedolion – Sesiynau Caeedig

5.1 Bydd eitemau busnes i'w trafod yn breifat mewn cyfarfod o'r Ymddiriedolion yn cael eu nodi ar yr agenda gyda'r rheswm dros drafod y busnes mewn sesiwn gaeedig. Cofnodir hyn hefyd yn y cofnodion cyhoeddus o'r cyfarfod, oni bai bod y Llywydd yn dweud nad yw'n briodol nodi rheswm oherwydd natur y busnes i'w drafod. Gallai'r rhesymau hynny gynnwys, fel enghraifft yn unig, datgelu gwybodaeth bersonol, cyfrinachedd masnachol neu faterion sydd â braint gyfreithiol.

6. Cyfarfodydd yr Ymddiriedolion – Trefn Busnes

6.1 Fel arfer bydd busnes yng nghyfarfodydd arferol yr Ymddiriedolion a drafodir mewn sesiwn agored yn cynnwys:

- (a) Cofnodi enwau'r Ymddiriedolion sy'n bresennol
- (b) Ymddiheuriadau am absenoldeb
- (c) Datgan diddordeb
- (d) (ch) Cymeradwyo a chadarnhau Cofnodion y cyfarfod blaenorol fel cofnod cywir a'u llofnodi fel cofnod dilys
- (e) Materion yn codi o'r Cofnodion
- (f) Materion a ddygwyd ymlaen drwy gyfarwyddyd y Llywydd
- (g) Materion a ddygwyd ymlaen gan y Prif Weithredydd a Llyfrgellydd a'r Tîm Gweithredol
- (h) Cofnodion anghyfrinachol ac adroddiadau Pwyllgorau ar gyfer nodi neu drafod
- (i) Busnes anghyfrinachol ar gyfer nodi, trafod neu benderfynu
- (j) Lleoliad, dyddiad ac amser y cyfarfod nesaf.

7. Cyfarfodydd yr Ymddiriedolion - Pleidleisio

7.1 Cynhelir pleidlais ar argymhellion gerbron yr Ymddiriedolion i benderfynu arnynt os cynigir ac eilir eu mabwysiadu. Bydd pleidlais ar unrhyw ddiwygiadau i'r argymhellion a gynigiwyd ac a eiliwyd yn cael eu trin yn gyntaf.

7.2 Os bydd y bleidlais yn gyfartal, bydd gan y Llywydd ail bleidlais a phleidlais fwrw y gall ei harfer p'un ai ydyw wedi pleidleisio'n barod ai peidio.

7.3 Yn syth ar ôl y bleidlais gall Ymddiriedolydd wneud cais i'r ffordd y pleidleisiodd ef neu hi ar y mater gael ei gofnodi yn y cofnodion.

7.4 Os na chynhelir pleidlais ar argymhelliad ym mhapurau'r Bwrdd, yna ar ddiwedd y drafodaeth bydd y Llywydd yn crynhoi casgliadau'r drafodaeth ar gyfer y cofnodion.

8. Pwyllgorau

8.1 Gall yr Ymddiriedolion benodi'r cyfryw Bwyllgorau, boed yn rhai sefydlog neu dros dro, i ba bynnag ddiben y credir sy'n addas, a phenodir y pwyllgorau sefydlog canlynol:

8.2 Pwyllgor Archwilio a Risg

(a) Pwyllgor Llywodraethiant a Pherfformiad

(b) Pwyllgor Cynllunio Ariannol

8.3 Bydd yr Ymddiriedolion yn cymeradwyo cylch gorchwyl, enw a chyfansoddiad bob pwyllgor, yn cynnwys y Cadeirydd a rhaid:

(a) gwneud darpariaeth ar gyfer penodi aelodau annibynnol gyda hawliau pleidleisio llawn i'r Pwyllgor Archwilio a Risg a'r Pwyllgor Cynllunio Ariannol;

(b) nodi bod yn rhaid i'r Pwyllgor Archwilio a Risg gyfarfod o leiaf bedair gwaith y flwyddyn a bod yn rhaid i'r Pwyllgor Llywodraethiant a Pherfformiad a'r Pwyllgor Cynllunio Ariannol gyfarfod o leiaf dair gwaith y flwyddyn.

8.4 Bydd pob Pwyllgor yn adolygu eu cylch gorchwyl ar ôl ei sefydlu ac yn achlysurol wedi hynny a gall argymhell diwygiadau neu addasiadau y credir sy'n briodol i'r Ymddiriedolion eu hystyried.

8.5 Gall yr Ymddiriedolion benodi unigolion eraill i weithredu fel aelodau cyfetholedig o'r Pwyllgor nad ydynt yn pleidleisio.

8.6 Hefyd bydd Pwyllgor Swyddogion yn cynnwys y Llywydd, yr Is-lywydd a'r Trysorydd gydag awdurdod dirprwyedig i weithredu ar ran yr Ymddiriedolion ar faterion brys sy'n codi rhwng cyfarfodydd yr Ymddiriedolion neu mewn perthynas â busnes arall a ddirprwywyd yn benodol gan yr Ymddiriedolion. Rhaid adrodd ynghylch yr holl benderfyniadau a gymerir gan y Pwyllgor Swyddogion i gyfarfod arferol nesaf yr Ymddiriedolion.

8.7 Bydd y Prif Weithredydd a Llyfrgellydd fel arfer yn bresennol yng nghyfarfodydd bob Pwyllgor naill ai'n bersonol neu drwy gynrychiolydd penodedig ac eithrio pan fo Cadeirydd y cyfarfod yn tybio ei bod yn briodol iddo ef neu hi dynnu'n ôl oherwydd diddordeb personol y Prif Weithredydd a Llyfrgellydd yn y mater sy'n cael ei drafod.

8.8 Oni bai bod cyfarwyddyd yn eu cylch gorchwyl yn dweud yn wahanol, cynhelir cyfarfodydd Pwyllgorau yn breifat.

8.9 Bydd darpariaethau'r Rheoliadau hyn sy'n ymwneud â chynnal busnes yng nghyfarfodydd yr Ymddiriedolion hefyd yn berthnasol gydag unrhyw addasiadau angenrheidiol i gynnal busnes yng nghyfarfodydd Pwyllgorau.

9. Cworwm

9.1 Ni chymerir unrhyw benderfyniadau mewn cyfarfod o'r Ymddiriedolion heb fod o leiaf bump o'r Ymddiriedolion yn bresennol.

- 9.2 Ni chymerir unrhyw benderfyniad yn y Pwyllgor Archwilio a Risg nac unrhyw Bwyllgor Sefydlog arall oni bai bod o leiaf tri aelod o Ymddiriedolion y Pwyllgor yn bresennol (heblaw am y Pwyllgor Swyddogion – y cworwm yn hwnnw fydd dau).

10. Cofnodion

- 10.1 Cymerir cofnodion gan Clerc y Bwrdd ym mhob cyfarfod Ymddiriedolion a Phwyllgor a bydd yn crynhoi'r busnes a drafodwyd a'r penderfyniadau a gymerwyd neu'r argymhellion a wnaed. Bydd y Cofnodion yn cael eu rhannu i'r Ymddiriedolion (neu i aelodau'r Pwyllgor) ar ffurf drafft i'w cymeradwyo yn y cyfarfod arferol nesaf.
- 10.2 Bydd y Cofnodion a gymeradwywyd o'r rhannau hynny o gyfarfodydd Ymddiriedolion a gynhaliwyd yn gyhoeddus ar gael i'r cyhoedd ar gais ac fe'u rhoddir ar wefan y Llyfrgell.

11. Gwrthdaro Buddiannau, Datgan Diddordeb a Derbyn Rhoddion

- 11.1 Bydd Clerc y Bwrdd yn cadw cofrestr o fuddiannau ariannol ac eraill yr Ymddiriedolion sy'n gysylltiedig â swydd Ymddiriedolydd yn y Llyfrgell, a bydd yn agored i gael ei harchwilio'n gyhoeddus.
- 11.2 Bydd Ymddiriedolion yn diweddarau eu cofnodion ar gofrestr buddiannau'r Ymddiriedolion pryd bynnag y bydd newidiadau perthnasol i'w swydd.
- 11.3 Bydd Clerc y Bwrdd, ar ran y Prif Weithredydd a Llyfrgellydd, yn gofyn i bob Ymddiriedolydd adolygu'r buddiannau sydd wedi eu datgan ganddynt bob blwyddyn.
- 11.4 Ni ddylai Ymddiriedolion gymryd rhan mewn trafodaeth na phenderfyniad ar faterion lle mae ganddynt fuddiant ariannol neu ddiddordeb arall sy'n gysylltiedig â swydd Ymddiriedolydd yn y Llyfrgell.
- 11.5 Fel arfer dylid datgan buddiant ar ddechrau cyfarfod a dylent nodi natur y buddiant a ph'un ai yw'n gyffredinol neu'n gysylltiedig ag eitem fusnes penodol ar agenda'r cyfarfod. Os na fydd Ymddiriedolydd yn sylweddoli ar ddechrau'r cyfarfod bod buddiant ganddo neu ganddi, dylai'r Ymddiriedolydd wneud hynny cyn gynted ag y mae'n dod yn ymwybodol ohono.
- 11.6 Pan fo gan Ymddiriedolydd fuddiant nad yw'n ariannol sy'n gysylltiedig â swydd Ymddiriedolydd yn y Llyfrgell mewn mater (er enghraifft drwy rinwedd bod yn aelod o gorff cyhoeddus arall) dylai'r Ymddiriedolydd ddatgan y buddiant ac ystyried a yw'r buddiant yn golygu y dylent dynnu'n ôl o'r drafodaeth neu benderfyniad ynghylch y busnes dan sylw a gadael y cyfarfod tra bod yr eitem honno'n cal ei thrafod.
- 11.7 Mewn achos o amheuaeth, dylai'r Ymddiriedolydd naill ai ddatgan yn agored bod posibilrwydd o wrthdaro buddiannau, naill ai'n uniongyrchol neu'n anuniongyrchol ar ddechrau'r cyfarfod neu godi'r mater gyda'r Llywydd ymlaen llaw cyn y cyfarfod. Bydd y Llywydd, ar ôl derbyn cyngor, yn pennu a oes diddordeb ai peidio, a ph'un ai a yw'r gwrthdaro â buddiant y Llyfrgell i'r graddau y dylid atal yr Ymddiriedolydd rhag cymryd rhan yn y drafodaeth neu benderfynu ar y mater.
- 11.8 Os oes gwrthdaro buddiannau, ym marn y Llywydd, bydd yr Ymddiriedolydd yn dynnu'n ôl o unrhyw drafodaeth neu benderfyniad ynghylch y busnes dan sylw ac yn gadael y cyfarfod tra bod yr eitem honno'n cael ei thrafod.

- 11.9 Pryd bynnag y bo'n bosibl, dylid gwrthod unrhyw rodd, neu fudd, sydd mewn unrhyw ffordd yn ymwneud â swydd Ymddiriedolydd yn y Llyfrgell ac a roddir fel ffafr, neu am gost sy'n is na'r gost sydd ar gael i'r cyhoedd, a dylid rhoi gwybod i'r Prif Weithredydd a Llyfrgellydd am y cynigion. Os byddai'n anrasol neu'n anodd peidio â derbyn y cyfryw rodd, rhaid i'r Ymddiriedolydd ddatgan hynny yng nghofrestr diddordebau'r Ymddiriedolion oni bai ei bod yn cael ei throsglwyddo i'r Llyfrgell a bod cofnod yn cael ei wneud o berchnogaeth y Llyfrgell o'r rhodd.
- 11.10 Wrth gofrestru diddordebau neu ddatgan rhoddion neu fuddion dylai Ymddiriedolion hefyd gofrestru diddordebau nad yw'n ariannol a buddiannau aelodau agos o'r teulu a phobl sy'n byw yn yr un tŷ â nhw ac sy'n wybyddus iddynt, sydd â chysylltiad agos â gweithgareddau'r Llyfrgell.

12. Archwilio Dogfennau

- 12.1 Yn amodol ar unrhyw fesurau rheoli deddfwriaethol ynglŷn â diogelu gwybodaeth, gall Ymddiriedolydd, drwy wneud cais i'r Prif Weithredydd a Llyfrgellydd, archwilio unrhyw un o ddogfennau'r Llyfrgell. Bydd holl adroddiadau neu gofnodion pwyllgorau ar gael i'w harchwilio gan unrhyw Ymddiriedolydd.
- 12.2 Ni fydd paragraff 12.1 yn berthnasol i unrhyw ddogfen sy'n gysylltiedig â mater lle mae gan yr Ymddiriedolydd sy'n gwneud y cais ddiddordeb yn unol â Rheoliad 11.

13. Defnydd o Sêl Llyfrgell Genedlaethol Cymru

- 13.1 Gellir rhoi Sêl Llyfrgell Genedlaethol Cymru ar ddogfen fel sy'n ofynnol gyda dau lofnod
- (a) un gan y Llywydd, yr Is-lywydd, neu'r Trysorydd
 - (b) naill ai'r Prif Weithredydd a Llyfrgellydd neu gan Ddirprwy Brif Weithredydd a Llyfrgellydd.
 - (c) Bydd unrhyw ddefnydd a wneir o'r Sêl yn cael ei adrodd i'r Ymddiriedolion yn eu cyfarfod arferol nesaf.

14. Y Prif Weithredydd a Llyfrgellydd

- 14.1 Yn absenoldeb Pwyllgor Tâl, bydd y Pwyllgor Swyddogion yn gweithredu fel Pwyllgor Tâl i benderfynu lefel tâl y Prif Weithredydd a Llyfrgellydd bob blwyddyn.
- 14.2 Bydd y Llywydd, mewn ymgynghoriad â'r Is-lywydd a'r Trysorydd yn gyfrifol am arfarnu perfformiad blynyddol y Prif Weithredydd a Llyfrgellydd.
- 14.3 Os yw'r Prif Weithredydd a Llyfrgellydd wedi ei ddynodi'n Swyddog Cyfrifyddu'r Llyfrgell yn unol â chytundeb ariannol y Llyfrgell gyda Llywodraeth Cymru, cyfrifoldeb y Prif Weithredydd a Llyfrgellydd yn rhinwedd y swydd fel Swyddog Cyfrifyddu yw hysbysu cyfarfodydd ynghylch pob mater o gywirdeb a chysondeb ac effeithlonrwydd ariannol. Os bydd yr Ymddiriedolion yn dyfarnu yn erbyn y cyfryw gyngor gan y Prif Weithredydd a Llyfrgellydd a bod y Prif Weithredydd a Llyfrgellydd yn teimlo na ellid amddiffyn y camau gweithredu dan sylw gerbron Pwyllgor Cyfrifon Cyhoeddus Senedd Cymru, gall y Prif Weithredydd a Llyfrgellydd ofyn i'r Llywydd roi cyfarwyddyd ysgrifenedig iddo neu iddi ar y mater, a'r cyfarwyddyd hwnnw i'w ddwyn i sylw Swyddfa Archwilio Cymru.

15. Atal y Rheoliadau

- 15.1 Ni ellir atal unrhyw Reoliad ac eithrio drwy benderfyniad gan yr Ymddiriedolion mewn cyfarfod lle mae o leiaf dwy ran o dair o'r Ymddiriedolion yn bresennol.